

Høringsuttalelse – Harpefossen kraftverk

Gudbrandsdal Sportsfiskerforening (GSF) opprettholder sitt krav om omgjøring av konsesjonen ved Harpefossen kraftverk og fastsetting av en reell og tilstrekkelig minstevannføring på strekningen mellom dammen og kraftverksutløpet.

GSF vil understreke at kravet om omgjøring ble sendt NVE allerede i 2022, på et tidspunkt hvor lekkasjen fra damluka på om lag $1 \text{ m}^3/\text{s}$ allerede var kjent og hadde pågått over flere år. Kravet om økt minstevannføring ble nettopp fremmet fordi foreningen allerede da vurderte denne vannføringen som utilstrekkelig for å sikre gode vandringsforhold, gyteområder og oppvekstforhold for storørret i Gudbrandsdalslågen.

GSF er svært kritisk til prosessen som har vært gjennomført i saken fram til i dag. Etter vårt syn har det vært flere gode muligheter til å etablere et langt bedre og mer etterprøvbart kunnskapsgrunnlag før regulanten fremmet sitt forslag om helårlig minstevannføring på $1 \text{ m}^3/\text{s}$.

Foreningen mener det er særlig kritikkverdig at hele minstevannsstrekningen ikke systematisk ble dokumentert ved bruk av dronofilm og visuell habitatkartlegging under ulike vannføringer før søknaden ble sendt. GSF har selv gjennomført dronekartlegging av strekningen 11. april 2026, og materialet viser etter vårt syn tydelig at $1 \text{ m}^3/\text{s}$ ikke gir tilstrekkelig vanndeckt areal eller sammenhengende vandringsmuligheter gjennom strekningen. Dronebildene dokumenterer flere potensielle vandringshindre ved denne vannføringen og står i direkte kontrast til regulantens påstand om at dagens lekkasjevannføring er tilstrekkelig.

GSF mener NVE burde hatt tilgang til tilsvarende dokumentasjon fra regulanten som grunnlag for egne vurderinger av strekningens funksjonalitet ved ulike vannføringer. Dette gjelder særlig fordi regulantens forslag i stor grad bygger på antakelser og generelle vurderinger, samtidig som det foreligger få konkrete faglige uttalelser fra Statsforvalteren knyttet til hvilken vannføring som faktisk er nødvendig for å sikre funksjonelle gyte-, oppvekst- og vandringsforhold for storørret.

I fagrapport 2024 fra «Reguleringer og fisk i Innlandet» anbefales det minstevannføring hele året, samtidig som det ikke ble registrert årsyngel (0+) på undersøkte stasjoner i 2024. Rapporten peker på at fravær av årsyngel kan skyldes svikt i gyting eller overlevelse, og at redusert gytehabitat, sedimentering eller vannføring kan være medvirkende årsaker. Rapporten anbefaler også videre oppfølging og habitatforbedrende tiltak, inkludert tilførsel av gytegrus.

GSF vil samtidig understreke at observasjoner av ungfisk på minstevannsstrekningen ikke uten videre kan brukes som dokumentasjon på at området fungerer som tilfredsstillende gyte- og oppvekstområde for storørret fra Mjøsa eller Losna. Det er ikke dokumentert at den observerte ungfisken faktisk er storørret. Dette er særlig viktig fordi inntaksmagasinet

til Harpefossen kraftverk gjennom tidligere undersøkelser i forbindelse med Kåja kraftverk er dokumentert som et viktig leve- og overvintringsområde for elveørret. Ungfisk observert på minstevannsstrekningen kan derfor også stamme fra den lokale elveørretbestanden ovenfor dammen.

GSF mener videre at Statsforvalterens vurdering om at gyteområdene nedstrøms kraftutløpet ikke framstår som særlig viktige for storørret er feil. Foreningen har selv deltatt i genetiske undersøkelser av ungfisk på strekningen fra Breivegsbrua (nedstrøms E6/Harpe bru) og opp til øverste del av gyteområdet oppstrøms Harpe bru. Resultatene viser at strekningen benyttes av både storørret fra Mjøsa og Losna, med et betydelig større innslag av Losnaørret enn Mjøsaørret.

GSF vil påpeke at Statsforvalterens vurderinger i stor grad synes å bygge på eldre telemetristudier utført på Hunderørret, hvor konklusjonen var at de viktigste gyteområdene for denne bestanden ligger nedstrøms Losna sone 2 i Lågen. Dette gir imidlertid ikke tilstrekkelig grunnlag for å nedvurdere betydningen av gyteområdene opp mot Harpefossen for Losnaørreten.

Foreningen viser også til at Statens vegvesens inngrep ved bygging av Harpe bru førte til innsnevring av elveløpet under storflom, noe som resulterte i omfattende utvasking og transport av gytesubstrat nedstrøms. Som avbøtende tiltak ble det senere etablert steinterskel og lagt ut nytt gytesubstrat. Oppfølgingen av disse tiltakene framstår imidlertid som svært begrenset. Etter det GSF kjenner til ble det kun gjennomført én snorkelundersøkelse under dårlige siktforhold, noe som gir et svakt grunnlag for å konkludere om tiltakets effekt.

GSF vil samtidig understreke at storørretbestanden i Losna vurderes å ha begrenset gytefiskoverskudd som følge av overfiske og langvarige inngrep i gyte- og oppvekstområdene. Etter foreningens vurdering er Hæringen i Ringebru nå det eneste større intakte gyteområdet som i hovedsak står igjen for Losnaørreten.

Det er samtidig viktig å understreke at en mindre andel Hunderørret fortsatt benytter strekningen opp mot Harpefossen. Økt minstevannføring og forbedret lukemanøvrering de siste årene har etter GSFs vurdering allerede bidratt til økt aktivitet opp mot kraftverket. Dette tilsier at betydningen av strekningen sannsynligvis vil øke i årene framover dersom vandrings- og habitatforhold forbedres ytterligere.

GSF viser også til anslag fra Morten Kraabøl om at omkring 10 % av Hunderørreten som tidligere passerte fisketrappa ved Harpefossen benyttet gyteområder opp mot Harpefoss. Dette understøtter at strekningen ikke kan avskrives som biologisk ubetydelig.

GSF vil avslutningsvis understreke at det allerede i dag er teknisk mulig å benytte eksisterende luker ved Harpefossen kraftverk dersom det skal slippes en høyere minstevannføring enn dagens lekkasje på om lag $1 \text{ m}^3/\text{s}$. Etter foreningens syn burde det derfor, lenge før regulantens søknad ble fremmet, vært gjennomført prøvevannslipp med

ulike vannføringer for å dokumentere hvordan strekningen faktisk fungerer under realistiske forhold for fisk, gyting og vandring.

GSF mener dette er en vesentlig mangel ved dagens kunnskapsgrunnlag. I stedet for å dokumentere effekten av ulike vannføringer gjennom praktiske prøvevannslipp, har regulanten i stor grad basert søknaden på antakelser om at dagens lekkasjevannføring er tilstrekkelig. Foreningens dronekartlegging viser det motsatte.

På bakgrunn av dokumenterte dronebilder, feltobservasjoner og manglende dokumentasjon på at 1 m³/s gir tilfredsstillende vandrings-, gyte- og oppvekstforhold, ber Gudbrandsdal Sportsfiskerforening NVE om å avslå regulantens forslag om helårlig minstevannføring på 1 m³/s.

GSF mener det må fastsettes et prøvereglement med en betydelig høyere minstevannføring for å sikre et fungerende akvatisk økosystem og reelle funksjonsområder for storørret fra både Mjøsa og Losna.

Foreningens forslag er:

- vintervannføring tilsvarende Hunderfossen, minimum 5 m³/s
- sommervannføring minimum 10 m³/s, tilsvarende tidligere vannslipp

GSF mener det framstår som både biologisk og økonomisk lite rasjonelt å etablere nye damkonstruksjoner og lukeløsninger for å slippe kun 1 m³/s, samtidig som eksisterende luker allerede kan benyttes for å slippe en vannføring som faktisk kan gi funksjonelle miljøforhold på minstevannsstrekningen.

Etter foreningens vurdering vil økt minstevannføring være et langt mer målrettet og kostnadseffektivt miljøtiltak enn nye tekniske installasjoner dimensjonert for en vannføring som ikke dokumenteres å være tilstrekkelig for storørretens behov.